

ภาพลักษณ์ของเจิ้งเหอในประวัติศาสตร์จีน

郑和在中国历史上的形象

Zheng He's Image in Chinese History

สิทธิพล เครือรัฐติกาล¹

บทคัดย่อ: ภาพลักษณ์ของเจิ้งเหอในประวัติศาสตร์จีนเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและการเมืองของแต่ละยุคสมัย ภายใต้ระเบียบของลัทธิขงจื๊อในช่วงก่อนสงครามฝิ่น การเดินเรือของเจิ้งเหอจึงถูกมองว่าเป็นเพียงกิจกรรมที่ฟุ่มเฟือยของจักรพรรดิราชวงศ์หมิง แต่เมื่อจีนเข้าสู่ช่วง “ศตวรรษแห่งความอัปยศ” (ค.ศ.1842–1949) การเดินเรือของเจิ้งเหอได้รับการยกย่องในฐานะสัญลักษณ์ของความยิ่งใหญ่ในอดีตของจีน และเมื่อจีนหันมาใช้นโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจหลัง ค.ศ. 1978 การเดินเรือของเขาได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของมิตรภาพและผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างจีนกับสังคมนานาชาติ

คำสำคัญ: เจิ้งเหอ; ราชวงศ์หมิง; ภาพลักษณ์

摘要: 在鸦片战争前的儒教制度下，郑和处于中国历史中的形象，会随着当时社会风气及政治演变而更改。郑和的航海活动在明朝时期被认为是相当耗费财力的，但自“中国的屈辱世纪”（1842 - 1949）之后，郑和下西洋则成为了中国一个值得尊敬的伟大象征。到了 1978 年通过中国经济体制改革，此项航海创举便成为了推行和平外交与官方贸易的重要代表。

关键词: 郑和；明朝；形象

¹ ดร. สิทธิพล เครือรัฐติกาล อาจารย์ประจำวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

许佳朋博士，泰国法政大学跨学科研究院教师

Sitthiphon Kruarattikan, Ph.D., College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University, Thailand

Abstract: Zheng He's image in Chinese history has changed along with socio-political context of each epoch. Under Confucian order in the pre-Opium War era, Zheng He's maritime voyages were perceived as the Ming emperors' extravagance. However, in the so-called "Century of Humiliation" (1842-1949 AD), his voyages were hailed as a symbol of China's past glory. Later, since the institution of economic reform in 1978, Zheng He's voyages have become a symbol of friendship and mutual interests between China and international society.

Keywords: Zheng He; Ming dynasty; image

บทนำ

การเดินทางของชนที่เจิ้งเหอ (郑和 Zheng He ค.ศ. 1371 – ค.ศ. 1433) ในสมัยราชวงศ์หมิง (明朝 ค.ศ. 1368 – ค.ศ. 1644) ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์จีน โดยในช่วงระยะเวลา 28 ปี นับจาก ค.ศ. 1405 ถึง ค.ศ. 1433 จักรพรรดิหย่งเล่อ (永乐) และจักรพรรดิเซวียนเต๋อ (宣德) ได้มีพระราชโองการให้เจิ้งเหอและคณะนำกองเรือขนาดใหญ่ออกไปท่องทะเลจีนใต้และมหาสมุทรอินเดียรวมกัน 7 ครั้งและได้ติดต่อสัมพันธ์กับอาณาจักรต่างๆ ถึง 36 แห่ง¹ การเดินเรือครั้งนั้นนอกจากจะขยายเกียรติภูมิและความยิ่งใหญ่ของจีนให้เป็นที่ประจักษ์ในวงกว้างแล้ว ยังถือว่ามีผลสำคัญในประวัติศาสตร์การเดินทางของโลกอีกด้วย เพราะการเดินทางเรือดังกล่าวเกิดขึ้นเกือบ 100 ปีก่อนที่มหาอำนาจตะวันตกอย่างโปรตุเกสจะสามารถเดินเรืออ้อมทวีปแอฟริกายังอินเดียได้สำเร็จ ดังที่เอ็ดวิน โอ. ไรสเซอร์ (Edwin O. Reischauer) และจอห์น เค. แฟร์แบงก์ (John K. Fairbank) นักวิชาการด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาคนสำคัญของสหรัฐอเมริกาในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ได้ยกย่องว่าการเดินเรือของเจิ้งเหอถือเป็นความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน (ไรสเซอร์ และแฟร์แบงก์, 2510, น. 644)

¹ นับตามจำนวนอาณาจักรที่ปรากฏชื่อในประวัติของเจิ้งเหอตามหนังสือ *ประวัติศาสตร์ราชวงศ์หมิงฉบับหลวง* หรือ *หมิงลือ* (明史) นักประวัติศาสตร์ราชวงศ์ชิงเรียบเรียงเสร็จเมื่อ ค.ศ. 1739 ตูรายละเอียดได้ที่ภาคผนวก 1 ของ Dreyer (2007, p. 190) .

ประเด็นสำคัญที่ต้องการนำเสนอในบทความนี้ก็คือ ชนชั้นนำและปัญญาชนจีนในยุคสมัยต่างๆ มีความทรงจำเกี่ยวกับเจิ้งเหอในลักษณะใดบ้าง และความทรงจำดังกล่าวสัมพันธ์กับบริบททางการเมืองและสังคมในแต่ละยุคสมัยอย่างไร การสำรวจภาพลักษณ์ของเจิ้งเหอในประวัติศาสตร์จีนจะแบ่งออกเป็น 3 ช่วงตามลำดับเวลา นั่นคือ (1) ภาพลักษณ์ของเจิ้งเหอในสมัยก่อนสงครามฝิ่น (2) ภาพลักษณ์ของเจิ้งเหอหลังสงครามฝิ่นจนถึงสมัยสาธารณรัฐจีน และ (3) ภาพลักษณ์ของเจิ้งเหอในสมัยสาธารณรัฐประชาชนจีน

ภาพลักษณ์ของเจิ้งเหอก่อนสงครามฝิ่น

นโยบายกองเรือของจักรพรรดิหย่งเล่อได้รับการคัดค้านจากขุนนางและปัญญาชนขงจื๊อเป็นจำนวนมาก C. P. Fitzgerald (1993, pp. 102-103) ระบุว่าเหตุผลที่คนกลุ่มนี้คัดค้านก็คือ (1) กองเรือขนาดใหญ่ของเจิ้งเหอต้องใช้งบประมาณในการสร้างและซ่อมบำรุงเป็นจำนวนมาก จึงเป็นการใช้จ่ายเงินอย่างสิ้นเปลือง¹ และ (2) กิจกรรมทางเศรษฐกิจของกองเรือมหาสมบัติขัดแย้งกับหน้าที่ของจักรพรรดิและรัฐในอุดมคติ เพราะลัทธิขงจื๊อมองว่าการค้าเป็นเรื่องต่ำต้อยและทำลายศีลธรรมอันดีงามของผู้คนในสังคม นอกจากนโยบายกองเรือมหาสมบัติแล้ว จักรพรรดิหย่งเล่อยังทรงมีนโยบายและแผนการอื่นๆ ที่ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณอีกเป็นจำนวนมาก เช่น การทำสงครามกับมองโกลและเวียดนาม การสร้างพระราชวังกรุงปักกิ่ง การสร้างสุสานราชวงศ์หมิง การจัดทำสารานุกรม *หย่งเล่อต้าเตียน* (永乐大典) เป็นต้น ทั้งหมดนี้นำไปสู่กระแสคัดค้านที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นเมื่อพระองค์สิ้นพระชนม์ลงใน ค.ศ. 1424 จักรพรรดิหงซี (洪熙) ผู้เป็นพระราชโอรสจึงได้ทรงยกเลิกนโยบายกองเรือมหาสมบัติ และแม้ว่าต่อมาจักรพรรดิเซวียนเต๋อจะทรงรื้อฟื้นนโยบายดังกล่าวขึ้นมาอีกจนนำไปสู่การเดินเรือครั้งที่ 7 ของเจิ้งเหอ หากแต่พระองค์นั้นครองราชย์อยู่ได้ไม่นานก็สิ้นพระชนม์ใน ค.ศ. 1435 การที่พระราชโอรสที่สืบราชสมบัติต่อจากพระองค์คือจักรพรรดิเจิ้งถ่ง (正统) มีพระชนม์เพียง 8 พรรษา ได้ทำให้ขุนนางที่คัดค้านนโยบายกองเรือมหาสมบัติใช้โอกาสดังกล่าวปิดฉากยุคแห่งการเดินเรือของราชวงศ์หมิงไปอย่างถาวร

¹ Fitzgerald (1993, p. 102) มองว่าเรื่องดังกล่าวไม่มีมูลเท่าที่ควร เพราะจากหลักฐานที่หลงเหลืออยู่ระบุว่า งบประมาณที่ใช้ในการสร้างเรือ 1 ลำ อยู่ที่ประมาณ 350 ตำลึงเงินเท่านั้น.

นอกจากนี้ นโยบายกองเรือมหาสมบัติที่นำโดยเจิ้งเหอ นั้นยังเป็นส่วนหนึ่งนำไปสู่การเผชิญหน้าระหว่างขุนนางกับชนชั้นในราชสำนักหมิงอีกด้วย จีนมีการใช้ชนชั้นมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซาง (商朝) เมื่อราว 1,300 ปี ก่อนคริสต์ศักราช (มีตามูระ, ม.ป.ป., น. 49) และชนชั้นที่เคยมีบทบาทชักนำให้ราชวงศ์ต่างๆ ของจีนล่มสลายมาแล้ว เช่น ชนชั้นเจ้าเกา (赵高) สมัยราชวงศ์ฉิน เป็นต้น เมื่อถึงราชวงศ์หมิง จักรพรรดิหงอู่ทรงตระหนักถึงบทบาทในทางลบของพวกชนชั้น จึงได้ทรงสร้างป้ายเหล็กไว้ในพระราชวังและจารึกว่า “ชนชั้นที่ไม่ควรเกี่ยวข้องกับการปกครอง” และได้รับสั่งว่า “ใครใช้พวกชนชั้นเป็นหูเป็นตา จะต้องดาบอดและหูกิน . . . วิธีที่จะจัดการพวกนี้คือ ทำให้มันกลัวกฎเกณฑ์ต่างๆ และอย่าให้รางวัลความดีความชอบ” (ไรส์เซอร์ และแฟรแบงค์, 2510, น. 633) อย่างไรก็ตาม การยกเลิกตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในค.ศ. 1380 ทำให้พระองค์ทรงมีพระราชกิจมากขึ้น หงอู่จึงทรงเริ่มพึ่งพาชนชั้นในการอ่านและตรวจตราหนังสือราชการ

เมื่อเข้าสู่รัชสมัยหย่งเล่อ ชนชั้นที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามามีบทบาททางราชการอย่างเต็มที่ นอกจากกรณีของเจิ้งเหอที่ได้รับพระราชโองการให้นำกองเรือท่องทะเลตะวันตกแล้ว ใน ค.ศ. 1420 หย่งเล่อได้ทรงตั้งหน่วยงานของชนชั้นที่เรียกว่า ตงฉาง (东厂) ทำหน้าที่ตำรวจลับคอยสอดส่องพฤติกรรมของเหล่าขุนนาง หน่วยงานนี้มีอำนาจที่จะจับกุมขุนนางผู้ต้องสงสัยมาสอบสวน ทรมาน และลงโทษได้ตามที่เห็นสมควร (Mote, 1999, p. 605) เรื่องดังกล่าวสร้างความไม่พอใจให้กับเหล่าขุนนางอย่างมาก ดังนั้น ช่วงเวลาหลังจากสิ้นรัชสมัยหย่งเล่อไปจนกระทั่งการล่มสลายของราชวงศ์หมิงใน ค.ศ. 1644 จึงมีการเผชิญหน้าระหว่างขุนนางกับชนชั้นในราชสำนักอยู่เสมอ โดยใน ค.ศ. 1477 ขุนนางกระทรวงกลาโหมนามว่า หลิวต้าเซี่ย (刘大夏) ผู้ซึ่งต่อมาได้เป็นเสนาบดีกระทรวงดังกล่าวตั้งแต่ ค.ศ. 1501 ถึง ค.ศ. 1506 ได้สั่งเผาทำลายเอกสารและบันทึกจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับการเดินเรือของเจิ้งเหอ ซึ่ง Fitzgerald (1993, p. 105) อธิบายว่า การเผาทำลายดังกล่าวก็เพื่อป้องกันไม่ให้เหล่าชนชั้นที่แสวงรายได้จากการค้ากับต่างประเทศโดยนำเอาชนชั้นในอดี้อย่างเจิ้งเหอมาเป็นแบบอย่าง ด้วยเหตุนี้เรื่องราวของเจิ้งเหอจึงเลือนหายไปจากหน้าประวัติศาสตร์ จนกระทั่งเมื่อราชวงศ์หมิงเข้าสู่ช่วงแห่งความตกต่ำในศตวรรษถัดมา จึงได้มีความพยายามในการรื้อฟื้นเรื่องราวของเขาขึ้นมาอีกครั้ง

ราชวงศ์หมิงในคริสต์ศตวรรษที่ 16 จนถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 17 ประสบกับปัญหาความวุ่นวายจากทั้งภายนอกและภายใน โดยภายนอกนั้นจีนต้องเผชิญกับโจรสลัดญี่ปุ่น (倭寇) รวมทั้งข้อเรียกร้องทางการค้าของโปรตุเกส จนจีนต้องยก เอ้าเหมิน (澳門) หรือมาเก๊าให้ไปเมื่อ ค.ศ. 1557 ขณะเดียวกันก็มีการทำสงครามกับมองโกลตั้งแต่ ค.ศ. 1540 ถึง ค.ศ. 1573 และเหตุการณ์ที่บั่นทอนอำนาจของราชวงศ์หมิงลงเป็นอย่างมากก็คือ สงครามกับญี่ปุ่นบนคาบสมุทรเกาหลีใน ค.ศ. 1593 และ ค.ศ. 1597 ซึ่งราชสำนักต้องเสียค่าใช้จ่ายไปในสงครามครั้งละ 10,000,000 ตำลึง และทำให้ราชวงศ์หมิงอยู่ในสภาวะเกือบล้มละลาย (ไรสเซอร์ และแฟรแบงค์, 2510, น. 669-670) และเมื่อเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 17 ราชวงศ์หมิงก็ต้องเผชิญกับการรุกรานของชาวแมนจูจนนำไปสู่การล่มสลายของราชวงศ์ในที่สุด

ส่วนภายในราชสำนักหมิงเอง จักรพรรดิเจียจิ้ง (嘉靖 ครองราชย์ ค.ศ. 1521 – ค.ศ. 1566) ทรงใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับการแสวงหาอายุวัฒนะและมีได้ออกว่าราชการเป็นเวลาหลายปี ส่วนจักรพรรดิวันลี่ (万历 ครองราชย์ ค.ศ. 1572 – ค.ศ. 1620) ถึงแม้ว่าจะเป็นรัชสมัยที่รุ่งเรืองในทางวรรณคดี หากแต่พระองค์ก็ใช้จ่ายเงินอย่างสุรุ่ยสุร่าย โดยทรงใช้เงินกว่า 90,000 ตำลึงเพื่อการอภิเษกสมรสของพระองค์ และ 12,000,000 ตำลึงเพื่อจ่ายให้กับเชื้อพระวงศ์ และอีกกว่า 9,000,000 ตำลึงเพื่อสร้างพระราชวังใหม่ (ไรสเซอร์ และแฟรแบงค์, 2510, น. 685) รวมทั้งยังทรงละเลยการบริหารราชการและปล่อยให้อำนาจอยู่ในมือของขันที เมื่อพระองค์สิ้นพระชนม์ลง อำนาจทางการเมืองจึงตกอยู่กับขันทีเว่ย์เจงเสียน (魏忠贤) ผู้ซึ่งกุมอำนาจต่อมาจนถึง ค.ศ. 1627

ในปลายราชวงศ์หมิงนี้เองได้เกิดวรรณกรรมสองเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเจิ้งเหอ เรื่องแรกเป็นนวนิยายชื่อ *การเดินทางท่องทะเลตะวันตกของขันทีซานเป่า* (三保太監下西洋記通俗演義) หรือเรียกสั้นๆ ว่า *บันทึกการท่องทะเลตะวันตก* (ซีหยางจี้) แต่งโดย หลัวเม่าเติง (罗懋登) เมื่อ ค.ศ. 1597 โดยในเรื่องระบุว่า การเดินเรือของ เจิ้งเหอมิจุตประสงค์เพื่อตามหาตราแผ่นดินที่สูญหายไป ซึ่ง Finlay (1992) ได้วิเคราะห์ว่า การตามหาตราแผ่นดินกลับคืนมาสะท้อนให้เห็นว่าผู้แต่งนั้นไม่พอใจกับสภาพที่เสื่อมโทรมของราชวงศ์หมิง และต้องการให้จีนกลับมามีใหญ่และเป็น “อาณาจักรกลาง” อย่างแท้จริงอีกครั้งหนึ่ง เฉกเช่นในสมัยของเจิ้งเหอ (Finlay, 1992, pp. 235-236)

วรรณกรรมเรื่องที่สองคือบทละครเรื่อง *ซานเป่ารับพระราชโองการท่องทะเลตะวันตก* (奉天命三保下西洋) แต่งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1615 โดยไม่ปรากฏนามผู้แต่ง หากแต่ก็เป็นบทละครที่ใช้เล่นกันในราชสำนักของจีน โดยตอนหนึ่งของเรื่องระบุว่า กองเรือของเจิ้งเหอแล่นเข้าไปในน่านน้ำที่เป็นประเทศอินโดนีเซียในปัจจุบัน บรรดาภักษัตริย์ทั้งหลายในดินแดนแถบนั้นก็พากันยกพลมาล้อมเรือของเจิ้งเหอเอาไว้ พร้อมกับเรียกร้องขอผ้าไหมและเครื่องกระเบื้องเคลือบจากจีนเพื่อแลกเปลี่ยนกับการที่ เจิ้งเหอจะสามารถเดินเรือผ่านได้ อย่างปลอดภัย เจิ้งเหอจึงคิดกลอุบายด้วยการหลอกล่อภักษัตริย์เหล่านั้นว่า แท้จริงแล้วเครื่องกระเบื้องเคลือบของจีนนั้นงอกออกมาจากต้นไม้ และบนเรือของเขาก็มีต้นกระเบื้องเคลือบ (porcelain tree) ให้ชมด้วย เหล่าภักษัตริย์ต่างพากันหลงเชื่อและเดินขึ้นไปบนเรือของเจิ้งเหอ ทำให้เจิ้งเหอสามารถจับกุมภักษัตริย์เหล่านั้นได้โดยง่าย Levathes (1994) ได้ชี้ให้เห็นว่า ละครฉากดังกล่าวสะท้อนความเฉลียวฉลาดของเจิ้งเหอ รวมทั้งความปรารถนาของผู้แต่งที่ต้องการให้จีนกลับมามีแสนยานุภาพทางทะเลเช่นเมื่อครั้งต้นราชวงศ์หมิง (Levathes, 1994, pp. 188-189)

หลังจากที่ราชวงศ์หมิงล่มสลายลง จักรพรรดิในยุคต่อมาคือราชวงศ์ชิง (清朝 ค.ศ. 1644 – ค.ศ. 1912) ยังคงแสดงจุดยืนอย่างเป็นทางการว่าไม่สนับสนุนการค้าทางทะเล โดยเมื่อ ค.ศ. 1662 คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในจักรพรรดิคังซี (康熙 ครองราชย์ ค.ศ. 1661 – ค.ศ. 1722) ได้มีคำสั่งห้ามมิให้เมืองท่าต่างๆ ของจีนค้าขายกับต่างประเทศ ยกเว้นการติดต่อตามระบบบรรณาการเท่านั้น¹ นอกจากนี้ราชวงศ์ชิงยังได้บทเรียนจากราชวงศ์หมิงว่า การปล่อยให้ชนต่างชาติเข้ามามีบทบาททางราชการนั้นส่งผลเสียหายร้ายแรงเพียงใด ตัวเอร์กุน (多尔衮) เจ้าชายผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในช่วงต้นรัชสมัยซุนจื่อ (顺治 ครองราชย์ ค.ศ. 1643 – ค.ศ. 1661) ถึงกับเคยมีความคิดว่าควรยกเลิกระบบชั้นที่ต่อมาใน ค.ศ. 1655 จักรพรรดิซุนจื่อก็ได้มีรับสั่งห้ามมิให้ชนต่างชาติเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมืองอย่างเด็ดขาด โดยทำเป็นแผ่นป้ายจารึกตั้งไว้ที่ประตูหน้าพระตำหนักเจียวไท่ (交泰殿) ใน

¹ แต่ในทางปฏิบัติ จุดยืนดังกล่าวมีความยืดหยุ่นพอสมควร ดังเช่นเมื่อจีนประสบปัญหาขาดแคลนข้าวในทศวรรษ 1720 ราชสำนักจึงได้ยอมให้มีการนำเข้าข้าวจากสยามได้ ดูรายละเอียดในงานศึกษาของ สารสิน วีระผล (2548, น. 69-120) .

พระราชวังต้องห้าม (หลี่กั๋วหยง, 2004, น. 185)¹ ส่วนจักรพรรดิเฉียนหลง (乾隆 ครองราชย์ ค.ศ. 1735 - ค.ศ. 1795) ก็เคยรับสั่งว่า การรู้หนังสือทำให้ชนที่ละโมภและ ทะเยอทะยาน ชนที่จึงควรรู้หนังสือแต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น (Rawski, 1998, p. 192) หนังสือ *ประวัติศาสตร์ราชวงศ์หมิงฉบับหลวง* หรือ *หมิงสือ* (明史) ที่นักประวัติศาสตร์ ราชสำนักชิงเรียบเรียงเสร็จใน ค.ศ. 1739 จึงมิได้ให้ความสำคัญกับการเดินเรือของชนที่อย่าง เจิ้งเหอมากนัก โดยกล่าวถึงเจิ้งเหออยู่เพียงประมาณ 700 ตัวอักษรจีน และได้อธิบายว่า นโยบายกองเรือมหาสมบัติเป็นการใช้เงินอย่างฟุ่มเฟือย และสิ่งของมีค่าที่จีนได้รับมาก็ไม่ คืบค้ำกับเงินที่ต้องเสียไป แต่หนังสือดังกล่าวก็ยอมรับว่า ในมุมมองของผู้คนโดยทั่วไป การเดินเรือของเจิ้งเหอถือเป็นความสำเร็จของราชวงศ์หมิงตอนต้น (Dreyer, 2007, pp. 187-191)

แม้ว่าทางการเงินในสมัยนั้นจะไม่ให้ความสำคัญกับเจิ้งเหอ แต่เขาก็เป็นที่เคารพ นับถือของชาวจีนบางส่วนที่อาศัยอยู่ตามชายฝั่งทะเล โดยใน ค.ศ. 1989 นักมานุษยวิทยา แห่งมหาวิทยาลัยเซี่ยเหมินได้ค้นพบศาลเจ้าเจิ้งเหอ หรือไท่เป่ากงเมี่ยว (太保公庙) ที่ หมู่บ้านหงเจี้ยน (鸿渐村) นอกเมืองเซี่ยเหมิน มณฑลฝูเจี้ยน โดยเป็นศาลเจ้าขนาดเล็กที่มีพื้นที่ไม่ถึง 20 ตารางเมตร สร้างขึ้นในสมัยต้นราชวงศ์ชิง ภายในมีรูปปั้นของเจิ้งเหอและหวังจิ้งหิงให้ผู้คนได้บูชา (First Zheng He Temple in mainland found in Xiamen, 2004, July 13) ต่อมาใน ค.ศ. 1992 ได้มีการขุดค้นพบซากศาลเจ้าเสียนอิ่งกง (显应宫) ในมณฑลเดียวกัน ศาลเจ้าแห่งนี้สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่ง เมื่อ ค.ศ. 1138 และมีการบูรณะซ่อมแซมในสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง ภายในมีรูปปั้นเทพเจ้าองค์หนึ่งนามว่า “ขุนนางผู้พิทักษ์สมุทร” หรือ “สวินไห่ต้าเจิน” (巡海大臣) ซึ่งเมื่อพิจารณาจากเครื่องแต่งกายของเทพเจ้าองค์ดังกล่าวแล้ว นักวิชาการได้สรุปว่าเป็นรูปปั้นเจิ้งเหอ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเขาเคยเป็นที่นับถือของคนในแถบนั้น (ไป๋ฉุน, 2548, น. 3)

¹ สิ่งที่เป็น “ตลกร้าย” ก็คือ จักรพรรดิซุ่นจื้อเองเป็นผู้ที่ใช้ชนพื้นในการปฏิบัติราชการอย่างกว้างขวาง โดยใน ค.ศ. 1653 พระองค์ได้ตั้ง หน่วยงานของชนที่รวม 13 กรม (十三衙门) ขึ้นมาทำหน้าที่แทนสำนักพระราชวัง (内务府) จนเมื่อพระองค์สิ้นพระชนม์ลงใน ค.ศ. 1661 หน่วยงานดังกล่าวจึงถูกยุบไป ดูรายละเอียดได้ใน Rawski (1998, pp. 160-194) .

ภาพลักษณ์ของเจิ้งเหอหลังสงครามฝิ่นจนถึงสมัยสาธารณรัฐจีน

เมื่อเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 19 ราชวงศ์ชิงประสบกับปัญหาความวุ่นวายจากทั้งภายในและภายนอก การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรได้นำไปสู่ความอดอยากและการกบฏ ขณะเดียวกันข้อพิพาททางการค้ากับอังกฤษก็ได้นำไปสู่การเกิดสงครามฝิ่น (鴉片战争) เมื่อ ค.ศ. 1840 และจบลงด้วยความพ่ายแพ้ของจีนและการลงนามสนธิสัญญานานกิง (南京条约) เมื่อ ค.ศ. 1842 หลังจากนั้นเป็นต้นมาจนถึงการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนใน ค.ศ. 1949 จีนต้องเผชิญกับภัยคุกคามจากมหาอำนาจจักรวรรดินิยม การกบฏ การปฏิวัติโค่นล้มราชวงศ์ชิงใน ค.ศ. 1911 และสงครามกลางเมืองระหว่างขุนศึกในช่วงต้นของสาธารณรัฐจีน ในยุคที่มีดินแดนและตกต่ำของจีนนี้เองที่ชื่อของเจิ้งเหอได้ปรากฏขึ้นต่อสาธารณชนอีกครั้งหนึ่ง

ใน ค.ศ. 1904 เหลียงฉีเซา (梁启超) ปัญญาชนนักปฏิรูปผู้เชื่อมั่นในระบอบรัฐธรรมนูญที่มีจักรพรรดิทรงเป็นประมุข¹ ได้เขียนบทความเรื่อง *เจิ้งเหอ: นักเดินเรือผู้ยิ่งใหญ่แห่งมาตุภูมิ* (祖国大航海家郑和传) ลงในหนังสือพิมพ์ *ซินหมินจงเป้า* (新民丛报) โดยเขาได้เปรียบเทียบว่าการเดินเรือของเจิ้งเหอเกิดขึ้นก่อนการเดินเรือของโคลัมบัสกว่า 60 ปี และก่อนวาสโก ดา กามาถึง 70 กว่าปี การเดินเรือของเจิ้งเหอจึงถือเป็น “เกียรติภูมิในประวัติศาสตร์ของประเทศ” (国史之光) (จิ้นไต้หมิงเหมินลุ่นเจิ้งเหอ, 1 มิถุนายน 2005) นักวิชาการจีนอย่างสื่อผิง (时平) ได้วิเคราะห์ว่า บทความดังกล่าวสะท้อนความคิดทางการเมืองของเหลียงฉีเซาอยู่สามประการ คือ (1) การกระตุ้นจิตสำนึกชาตินิยมเพื่อให้ประเทศจีนสามารถยืนอยู่ได้อย่างสง่างามบนเวทีโลก โดยมีเจิ้งเหอเป็นต้นแบบ (2) สถาบันจักรพรรดิยังมีคุณประโยชน์ต่อประเทศจีน ดังเช่นจักรพรรดิที่ปรีชาสามารถอย่างหย่งเล่อผู้เคยส่งกองเรือของเจิ้งเหอออกไปสร้างความยิ่งใหญ่มาแล้ว ดังนั้นแนวทางที่เหมาะสมในการฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของจีนก็คือ การปกครองแบบราชาธิปไตยทรงภูมิธรรม

¹ แนวคิดของเหลียงฉีเซานั้นตรงกันข้ามกับแนวคิดของ ดร.ซุนยัตเซ็น ที่ต้องการปฏิวัติล้มสถาบันจักรพรรดิและสถาปนาสาธารณรัฐ โดยแนวคิดของทั้งสองฝ่ายต่างขัดแย้งกันอยู่ในทศวรรษ 1900.

(开明专制)¹ และ (3) สาเหตุหนึ่งที่ทำให้จีนอ่อนแอและไม่อาจต้านทานการรุกรานของจักรวรรดินิยมได้ก็คือ การขาดแสนยานุภาพทางทะเล ดังนั้นจีนจึงควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างอำนาจทางทะเลเหมือนเมื่อครั้งเจิ้งเหอในต้นราชวงศ์หมิง (สื่อผิง, 30 พฤษภาคม 2005) กล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า เหลียงฉีเซานำเอาเจิ้งเหอมาเป็นสัญลักษณ์แห่งการฟื้นฟูเกียรติภูมิและความยิ่งใหญ่ของจีน

ต่อมาใน ค.ศ. 1919 ซึ่งเป็นปีแห่งการปฏิวัติเชิงปัญญาความคิดของจีน หรือที่รู้จักกันว่า “ความเคลื่อนไหว 4 พฤษภาคม” (五四运动)² ดร.ซุนยัตเซ็น หรือซุนจงซาน (孙中山) นักปฏิวัติและผู้นำพรรคกั๋วหมินต๋ง (国民党) ได้เขียนบทความเรื่อง *แผนการสร้างประเทศ* (建国方略) โดยมีความตอนหนึ่งกล่าวถึงเจิ้งเหอว่าในเวลาเพียง 14 เดือนเจิ้งเหอสามารถสร้างเรือใหญ่ 64 ลำได้สำเร็จ บรรทุกผู้คนกว่า 28,000 คนไปท่องทะเลได้³ สำแดงอำนาจของประเทศจีนให้เป็นที่ประจักษ์แก่นานาชาติประเทศ ถือได้ว่าเป็นผลงานที่หายากทั้งในอดีตและอนาคต ทุกวันนี้ผู้คนในทะเลได้ยังคงหวงระลึกถึงความน่าเกรงขามที่ซานเปาได้ทิ้งไว้เมื่อครั้งกระโน้น นี่คือความยิ่งใหญ่ ปัจจุบันนี้ถ้าให้คนจีนเอาความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเครื่องจักรกลจากต่างประเทศมาสร้างเรือหนึ่งลำที่มีขนาด 3,000 ตัน ก็ยังถือว่ายากเลย ลองคิดดูสิว่าความสำเร็จของเจิ้งเหอนั้นยิ่งใหญ่เพียงใด? (จินใต้หมิงเหยียนลุ่นเจิ้งเหอ, 1 มิถุนายน 2005)

ช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ตามข้อตกลงของประเทศสัมพันธมิตรในการประชุมไคโร (The Cairo Conference) เมื่อ ค.ศ. 1943 ญี่ปุ่นต้องส่งมอบดินแดนที่ยึดมาจากประเทศอื่นๆ คืนให้แก่เจ้าของเดิมทั้งหมด (Cairo Declaration, 1999, p. 716) ซึ่งหมายรวมถึงหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ที่ญี่ปุ่นยึดครองเอาไว้ในระหว่างสงคราม ดังนั้นเมื่อสาธารณรัฐจีนกลับมามีอำนาจเหนือหมู่เกาะเหล่านี้อีกครั้งหลังความพ่ายแพ้ของญี่ปุ่นใน ค.ศ.

¹ แนวคิดเรื่องภูมิธรรม (The Enlightenment) เกิดขึ้นในยุโรปช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 โดยกษัตริย์ผู้ทรงภูมิธรรมจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสมัยของเหตุผล และไม่อ้างอำนาจแบบเทวสิทธิ์ (Divine Right) อีกต่อไป หากแต่จะต้องเป็นกษัตริย์ที่มีพระปรีชาสามารถเป็นที่ยอมรับในสายตาของประชาชน บุคคลหนึ่งซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นกษัตริย์ผู้ทรงภูมิธรรมก็คือ พระเจ้าเฟรเดอริก มหาราช (Frederick the Great ครองราชย์ ค.ศ. 1740 – ค.ศ. 1786) ผู้ทำให้ปรัสเซียอย่าง ปรัสเซียกลายเป็นประเทศมหาอำนาจของยุโรป

² แม้ว่าความเคลื่อนไหวเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม ค.ศ. 1919 จะมีสาเหตุหลักมาจากข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมต่อจีนในสนธิสัญญาสันติภาพแวร์ซายส์ (The Treaty of Versailles) หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง หากแต่ความเคลื่อนไหวดังกล่าวถือเป็นสัญลักษณ์ของการเบ่งบานทางความคิดในหมู่ปัญญาชนจีนรุ่นใหม่ โปรดดูรายละเอียดใน แฟรงก์ และคณะ (2550, น. 749-766) .

³ ทะเลใต้ หรือ หนานหยาง (南洋) หมายถึง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนที่ติดกับทะเล

1945 จีนจึงได้นำเอาเจิ้งเหอมาเป็นสัญลักษณ์ของการได้อำนาจอธิปไตยคืนมา โดยใน ค.ศ. 1947 จีนได้ประกาศตั้งชื่อแนวหินโสโครกแนวหนึ่งในหมู่เกาะน่านซา (南沙群岛) หรือ หมู่เกาะสปรตลีย์ (The Spratly Islands) ว่า “แนวหินโสโครกเจิ้งเหอ” (郑和群礁) และตั้งชื่อหมู่เกาะซีกตะวันตกและตะวันออกของหมู่เกาะซีซา (西沙群岛) หรือพาราเซล (The Paracel Islands) ว่า “หมู่เกาะหย่งเล่อ” (永乐群岛) และ “หมู่เกาะเซวียนเต๋อ” (宣德群岛) ตามชื่อรัชสมัยของจักรพรรดิที่ส่งกองเรือของเจิ้งเหอออกท่องมหาสมุทร (เจิ้งเหอทางไห่จื่อชื่อ, 26 กรกฎาคม 2007) และต่อมาใน ค.ศ. 1955 รัฐบาลกัวหมินตั้งซึ่งขณะนั้นได้ย้ายไปตั้งมั่นบนเกาะไต้หวันแล้ว ได้กำหนดให้วันที่ 11 กรกฎาคมของทุกปีซึ่งตรงกับวันที่เจิ้งเหอออกเดินเรือครั้งแรก เป็นวันเดินเรือแห่งชาติ (航海节) ของสาธารณรัฐจีน (Yu Sen-lun, 2004, 11 January)

ภาพลักษณ์ของเจิ้งเหอสมัยสาธารณรัฐประชาชนจีน

หลังจากที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนยึดอำนาจการปกครองและสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1949 แนวทางการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของจีนก็ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดมากซ์-เลนิน (Marxist-Leninist Thought) เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรม (文化大革命) ตั้งแต่ ค.ศ. 1966 ถึง ค.ศ. 1976 ที่มีการ “วิพากษ์สี่เก่า” (破四旧) คือ ความคิดเก่า วัฒนธรรมเก่า ประเพณีเก่า และนิสัยเก่า หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ สิ่งต่างๆ ที่จีนได้สั่งสมมาเป็นเวลานับพันปีล้วนแต่ต้องถูกวิพากษ์วิจารณ์และแทนที่ด้วยสิ่งใหม่ที่เป็นตัวแทนของลัทธิสังคมนิยม (วรศักดิ์ มหัทธโนบล, 2547, น. 109-110) ด้วยเหตุนี้บุคคลในประวัติศาสตร์อย่างเจิ้งเหอจึงมิได้อยู่ในสถานะที่จะนำมาส่งเสริมลัทธิสังคมนิยมได้

อย่างไรก็ดี Michael H. Hunt (1996) ได้เตือนไม่ให้เรามองการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนโดยยึดกรอบแบบมากซ์-เลนินมากเกินไป โดยชี้ให้เห็นว่า ในทางปฏิบัติแล้วผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีความยืดหยุ่นในการดำเนินนโยบายต่างประเทศอยู่ไม่น้อย และพวกเขายังรู้จักนำเอาประวัติศาสตร์อันยาวนานของจีนมาใช้เพื่อตอบสนองความจำเป็นในปัจจุบันอีกด้วย (Hunt, 1996, pp. 3-10) และเมื่อถึงทศวรรษ 1960 ที่จีนต้องการกระชับความสัมพันธ์กับประเทศที่เพิ่งได้เอกราชใหม่ในแอฟริกาเพื่อเป็นแนวร่วมในการ

ต่อต้านโลกทุนนิยมและจักรวรรดินิยม จีนก็ได้นำเอาเจิ้งเหอมาใช้ประโยชน์อีกครั้ง โดยในการเดินทางเยือนโซมาเลียและเคนยาของนายกรัฐมนตรีโจวเินไหลเมื่อ ค.ศ. 1964 เขาได้กล่าวว่า “เจิ้งเหอในสมัยราชวงศ์หมิงของจีนถือเป็นนักเดินเรือผู้ยิ่งใหญ่ เขาเคยเดินทางเยือนโซมาเลีย เคนยา และประเทศอื่นๆ ในแอฟริกาตะวันออกมาแล้ว เขามีคุณูปการต่อการสร้างมิตรภาพระหว่างจีนกับแอฟริกาเป็นอันมาก” (จินใต้หมิงเหวินลุ่นเจิ้งเหอ, 1 มิถุนายน 2005)

เมื่อการปฏิวัติวัฒนธรรมสิ้นสุดลงหลังการสัณกรรมของเหมาเจ๋อตง ประธานพรรคคอมมิวนิสต์จีนใน ค.ศ. 1976 ผู้นำคนใหม่คือ เต็งเสี่ยวผิง (邓小平) ได้ประกาศใช้นโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1978 มีการยกเลิกแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง โดยหันมายอมรับกลไกตลาด รวมทั้งยังเปิดให้จีนมีปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับโลกภายนอก ภายใต้สภาพการณ์ใหม่นี้เองที่จีนได้นำเจิ้งเหอมาเป็นสัญลักษณ์ของการเปิดประเทศ ดังจะเห็นได้จากสุนทรพจน์ของเต็งเสี่ยวผิงต่อที่ประชุมคณะกรรมการที่ปรึกษาส่วนกลาง (中央顾问委员会) เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม ค.ศ. 1984 ความตอนหนึ่งว่า นโยบายปิดประตูทำให้ประเทศไม่อาจพัฒนาได้ พวกเราต่างก็เจ็บปวดจากการโดดเดี่ยวตนเอง บรรพชนของเราก็เช่นกัน เราเคยเปิดประตูมาแล้วในสมัยจักรพรรดิหมิงเจิ้งจู มีการส่งกองเรือของเจิ้งเหอออกท่องทะเลตะวันตก แต่พอพระองค์สิ้นพระชนม์ ราชวงศ์หมิงก็ตกต่ำลง... บทเรียนที่ผ่านมามอบให้เราว่า ถ้าเราไม่เปิดประตูสู่ภายนอก เราก็ไม่อาจจะก้าวไปข้างหน้าได้ (Deng Xiaoping, 1994, pp. 96-97)

หลังจากสุนทรพจน์ครั้งดังกล่าว ชื่อของเจิ้งเหอก็ปรากฏขึ้นบ่อยครั้งกว่าเดิม โดยใน ค.ศ. 1985 ทางการเงินได้จัดงานฉลองครบรอบ 580 ปี การเดินเรือของ เจิ้งเหอ โดยมีการออกตราไปรษณียากรที่ระลึก การบูรณะสุสานของเขาที่นคร นานกิงขึ้นมาใหม่ การสร้างหอที่ระลึกถึงเจิ้งเหอ (郑和纪念馆) ณ เมืองไท่ซาง มณฑลเจียงซู รวมทั้งการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับเจิ้งเหอ ซึ่งงานฉลองในครั้งนี้นำทางการเงินได้ตั้งคณะกรรมการเตรียมงานล่วงหน้ามาตั้งแต่เดือนเมษายน ค.ศ. 1983 (Information Office of the People's Government of Fujian Province, 2005, pp. 45, 104, 109) และเมื่อถึง ค.ศ. 1987 ได้มีการตั้งชื่อเรือฝึกกระยะไกล (long-distance training ship) ลำใหม่ของกองทัพเรือจีนว่า เรือฝึก เจิ้งเหอ (“郑和”号训练舰) โดยเรือลำดังกล่าวได้เดินทาง

ไปเยือนอ่าวเพิร์ล (Pearl Harbor) ในมลรัฐฮาวาย สหรัฐอเมริกา เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 1989 ถือเป็นครั้งแรกที่กองทัพเรือปลดแอกประชาชนจีนได้ส่งเรือแล่นเข้าไปในซีกโลก ตะวันตก (หุ่ญผิง, 9 พฤษภาคม 2008)¹

ต่อมาในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1991 เจียงเจ๋อหมิน (江泽民) เลขาธิการพรรค คอมมิวนิสต์จีนได้ให้สัมภาษณ์กับนักข่าวสหภาพโซเวียต โดยมีความตอนหนึ่งระบุว่า เส้นทางสายไหมและการท่องเที่ยวแต่ละวันตกของเจียงเหอ นั้นเป็นประจักษ์พยานว่า จีนให้ความสำคัญกับการติดต่อและการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมกับนานาประเทศ “อย่างเป็นมิตร” (友好) มาแต่โบราณแล้ว (จินใต้หมิงเหวินลุนเจียงเหอ, 1 มิถุนายน 2005) คำกล่าวของเจียงเจ๋อหมินดูเหมือนจะช่วยปูทางไปสู่การนำเสนอเรื่องราวของเจียงเหอในฐานะ “ทูตสันติภาพ” ที่จีนจะได้ดำเนินการอย่างจริงจังเมื่อเข้าสู่ทศวรรษ 2000

สรุป

ภาพลักษณ์ของเจียงเหอในประวัติศาสตร์จีนเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางการเมืองและ สังคมของแต่ละยุคสมัย กล่าวคือ (1) ในช่วงก่อนเกิดสงครามฝิ่นซึ่งระเบียบทางการเมืองและสังคม ของจีนยังอยู่ในกรอบของลัทธิขงจื้อ การเดินเรือของเจียงเหอจึงเป็นเพียงกิจกรรมของชนที่ที่ฟุ่มเฟือย และไร้ประโยชน์ และถึงแม้ว่าจะมีความพยายามฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของกองเรือเจียงเหอผ่าน วรรณกรรมในปลายราชวงศ์หมิง หากแต่ก็ไม่สำเร็จ (2) เมื่อจีนเข้าสู่ช่วงแห่งความวุ่นวายนับจาก สงครามฝิ่นมาถึงสมัยสาธารณรัฐจีน ขนชั้นนำและปัญญาชนจีนจึงได้หันมาพิจารณาเจียงเหอเสีย ใหม่ในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์ของความยิ่งใหญ่ของจีนในอดีต และเป็นแบบอย่างในการฟื้นฟู เกียรติภูมิของจีนในเวทีโลก (3) ในช่วงต้นของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ยังคงมีการเผชิญหน้ากับโลก เสรีในสงครามเย็น จีนได้เคยใช้ชื่อของเจียงเหอในการกระชับความสัมพันธ์กับบางประเทศในทวีปแอฟ ริกาเพื่อสร้างแนวร่วมต่อต้านโลกทุนนิยมและจักรวรรดินิยม และ (4) เมื่อจีนหันมาใช้นโยบายปฏิรูป เศรษฐกิจหลัง ค.ศ. 1978 เจียงเหอก็ได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์ของการเปิดประเทศเพื่อมิตรภาพและ ผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างจีนกับนานาชาติ

¹ อย่างไรก็ตาม ก่อนการก่อตั้งกองทัพเรือปลดแอกประชาชนจีนใน ค.ศ. 1949 ทหารเรือของจีนสมัยราชวงศ์ชิงได้เคยแล่นเรือเข้าไปยัง ซีกโลกตะวันตกมาแล้ว โดยในครั้งแรกเพื่อเข้าร่วมพระราชพิธีบรมราชาภิเษกพระเจ้าจอร์จที่ 5 (King George V ครองราชย์ ค.ศ. 1910 – ค.ศ. 1936) ณ กรุงลอนดอน สหราชอาณาจักรฯ เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1911

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ไป๋ฉุน. 2548. **จากนักเดินเรือสู่ขุนนิยบุคคล ภาพลักษณ์ของเจิ้งเหอในบริบททาง**

วัฒนธรรม สังคม การเมือง และวิชาการ. เอกสารหมายเลข 11

ประกอบการสัมมนาวิชาการ เรื่อง “30 ปี ความสัมพันธ์ไทย-จีน 600 ปี ชำ
ปอกง/เจิ้งเหอ กับอยุธยาและอุซาคเนย์” วันศุกร์ที่ 25 พฤศจิกายน 2548.

แฟร์แบงค์, เจ เค., โรซาเออร์, อี. โอ., และ เครก, เอ. เอ็ม. 2550. **เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ใหม่:**

จีน ญี่ปุ่น เกาหลี ไต้หวัน (เพ็ชรี สุมิตร, ศรีสุข ทวีชาประสิทธิ์, กุสุมา สนิท
วงศ์ ณ อยุธยา, ชัยโชค จุลศิริวงศ์ และ วิสาขา เลห์แมน, ผู้แปล; เพ็ชรี สุ
มิตร บรรณาธิการ; วรศักดิ์ มัทธโนบล และ สมถวิล ลือชาพัฒนพร,
บรรณาธิการต้นฉบับ; พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย
และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

มีตามูระ, ตาอิซุเกะ. (ม.ป.ป.). **ขันทีจีน** (วินัย พงศ์ศรีเพียร, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: วรณศิลป์.

ไรสเซอร์, อี. โอ. และ แฟร์แบงค์, เจ. เค. 2510. **อุบายธรรมตะวันออก เล่ม 3** (จำนงค์ทอง
ประเสริฐ นิตต์น ชูทรัพย์ วินิตา ไกรฤกษ์ และเชียน ชีระวิทย์, ผู้แปล).
กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

วรศักดิ์ มัทธโนบล. 2547. **เศรษฐกิจการเมืองจีน.** กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สารสิน วีระผล. 2548. **จี้มก้องและกำไร: การค้าไทย-จีน 2195-2396/1652-1853**

(พรณงาม เก้าธรรมสาร, รังษี ฮั่นโสภา และ สมภาพ แลคโซ, ผู้แปล; ชาญ
วิทย์ เกษตรศิริ และ กัญฐิกา ศรีอุดม, บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโต
โยต้าประเทศไทย และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ภาษาอังกฤษ

- Cairo Declaration, Signed 27 November 1943. 1999. In K. Omura, H. Wakayama, S. Suzuki, & M. Schultz (Eds.), *Japan: Profile of a Nation* (The **Kodansha Encyclopedia**) (p.716). Tokyo: Kodansha International.
- Deng Xiaoping. 1994. **Selected Works of Deng Xiaoping, Volume III (1982-1992)**. Beijing: Foreign Languages Press.
- Dreyer, E. L. 2007. **Zheng He: China and the Oceans in the Early Ming Dynasty, 1405-1433**. New York: Pearson Education, Inc.
- Finlay, R. 1992. Portuguese and Chinese Maritime Imperialism: Camoes's *Lusiads* and Luo Maodeng's Voyage of the San Bao Eunuch. **Comparative Studies in Society and History**, 34(2), 225-241.
- First Zheng He Temple in mainland found in Xiamen. 2004, July 13. **People's Daily**. Retrieved April 24, 2009, from http://english.people.com.cn/200407/13/print20040713_149310.html.
- Fitzgerald, C. P. 1993. **The Southern Expansion of the Chinese People**. Bangkok: White Lotus.
- Hunt, M. H. 1996. **The Genesis of Chinese Communist Foreign Policy**. New York: Columbia University Press.
- Information Office of the People's Government of Fujian Province. 2005. **Zheng He's Voyages Down the Western Seas**. Beijing: China Intercontinental Press.
- Levathes, L. 1994. **When China Ruled the Seas: the Treasure Fleet of the Dragon Throne 1405-1433**. New York: Simon&Schuster.
- Mote, F. W. 1999. **Imperial China 900-1800**. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Rawski, E. S. 1998. **The Last Emperors: A Social History of Qing Imperial Institutions**. Berkeley, CA: University of California Press.

Yu Sen-lun. 11 January 2004. Following in the wake of Zheng He. **Taipei Times**, p. 17. Retrieved March 21, 2009, from <http://www.taipeitimes.com/News/feat/archives/2004/01/11/2003087264>.

ภาษาจีน (เรียงตามลำดับพยัญชนะและสระของไทย โดยมีอักษรจีนอยู่ด้านล่าง)
จิ้นใต้หมิงเหญินลุ่นเจิ้งเหอ (บุคคลที่มีชื่อเสียงในยุคไกล่ฟู่ตึงเจิ้งเหอ). (1 มิถุนายน 2005).
สืบค้นเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2009, จาก
<http://www.china.com.cn/chinese/zhuanti/zhxxy/878345.htm>.
近代名人论郑和。2005。2009 年 4 月 18 日, <http://www.china.com.cn/chinese/zhuanti/zhxxy/878345.htm>。

เจิ้งเหอทางไห่จื้อซื่อ (ความรู้ด้านการเดินเรือของเจิ้งเหอ). (26 กรกฎาคม 2007). สืบค้นเมื่อ
วันที่ 18 เมษายน 2009, จาก
<http://ytmsa.gov.cn/n435777/n436492/10450.html>.
郑和航海知识。2007。2009 年 4 月 18 日,
<http://ytmsa.gov.cn/n435777/n436492/10450.html>。

สื่อผิง. (30 พฤษภาคม 2005). *กวางอวีเหลียงฉีเซา 《ผู้ก่อดำทางไห่เจียเจิ้งเหอจ้วน》*
เดอะไจ่เยินซื่อ (การทำความรู้จักอีกครั้งกับหนังสือของเหลียงฉีเซาเรื่อง เจิ้ง
เหอ: นักเดินเรือผู้ยิ่งใหญ่แห่งมาตุภูมิ). สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2009,
จาก <http://www.china.com.cn/chinese/zhuanti/zhxxy/876109.htm>.

时平。2005。关于梁启超《祖国大航海家郑和传》的再认识。2009 年 1 月 31 日，

<http://www.china.com.cn/chinese/zhuanti/zhxy/876109.htm>。

หลี่กั๋วหฺยง. (2004). *ชิงกงตั๋งอ๋านเจี๋ยมี* (เอกสารราชสำนักชิงไซปริศนา). ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์
เยาชนจิน.

李国荣。2004。清宫档案揭秘。北京：中国青年出版社。

หุ่หฺยงผิง. (9 พฤษภาคม 2008). อี้จี้ปาจี้ว่เหนียน ตี้ฮั้วหฺยวนหฺยางหางไห่ชวินเลี่ยนเจี้ยน
“เจิ้งเหอ” ไห่ฝางเหมย์ (ค.ศ. 1989 เรือฝึกเดินสมุทรลำแรกของจีนชื่อ
“เจิ้งเหอ” ไปเยือนสหรัฐอเมริกา. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2008, จาก
<http://news.rednet.cn/c/2008/05/09/1503185.htm>.

胡蓉平。2008。1989 年第一艘远洋航海训练舰“郑和”号访美。2008 年
11 月 9 日，

<http://news.rednet.cn/c/2008/05/09/1503185.htm>。